

PROJEKTS "NEATKARĪGU EKSPERTU KOMPETENCE ENERGOEFECTIVĪTĀTES POLITIKAS PLĀNOŠANAI"

PROJEKTA PIRMĀ POSMA REZULTĀTS:

Ekspertu viedoklis par „Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par energoefektivitāti un ar ko atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK” projektu (2011/0172 (COD)) (14980/11)

ES ir noteikusi mērķi līdz 2020. gadam panākt primārās enerģijas ietaupījumu par 20% un padarījuši šo mērķi par vienu no pieciem „Eiropa 2020 – stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” galvenajiem mērķiem. Šīs direktīvas projekta galvenais mērķis ir veikt būtisku ieguldījumu, lai īstenotu ES 2020. gada energoefektivitātes mērķi un par saistošiem noteiktu vairākus Energoefektivitātes plāna (EEP) pasākumus, lai panāktu lielāku enerģijas piegādes un patēriņa ietaupījumus.

Projekta ietvaros eksperti sniedza savu viedokli par šķēršļiem, kas ir paredzami, ieviešot direktīvu praksē Latvijā.

Informācija par projekta posmu

Projekta posmā piedalījās un viedokli par direktīvas pantiem izteica šādi eksperti:

Namejs Zeltiņš	Fizikālās enerģētikas institūta Enerģētikas efektivitātes centra vadītājs, profesors, Dr. habil. sc. ing., LAZ Goda loceklis
Dace Cīrule	LL.M, zvērināta advokāte, zvērinātu advokātu birojs „Adversus”
Zane Sauka	Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padomes valdes priekšsēdētāja, Mg.Sc.Econ.
Aldis Sirmācs	REHAU SIA Valdes loceklis, LATEA valdes loceklis
Edgars Vīgants	Mg. Sc. Ing. RTU doktorants, SIA „Balteneko” valdes loceklis
Anda Kursiņa	Biedrības „Passive House Latvija” valdes priekšsēdētāja, Sert.Arh., MBA
Juris Golunovs	Rīgas Pašvaldības aģentūras „Rīgas Enerģētikas aģentūras” energoefektivitātes centra vadītājs
Jānis Reķis	Dr., Latvijas Zinātņu akadēmijas Fizikālās enerģētikas institūta pētnieks
Ivars Āboltiņš	Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Kustamā mantojuma un restaurācijas metodikas daļas eksperts
Jānis Kļaviņš	Dr. Ing.sc., AS „Lode” attīstības direktors

Projekta ietvaros ekspertiem tika lūgts viedoklis par pieciem direktīvas pantiem – 4., 5., 6., 7., un 13. pantu.

Jautājumi, uz kuriem strukturētas atbildes:

- 1) Vai šī panta izpilde (norādītajā termiņā) ir reāla?
- 2) Kādi ir potenciālie pozitīvie ieguvumi?
- 3) Kādas ir potenciālās negatīvās sekas?
- 4) Kas būtu jādara šī panta sekmīgai ieviešanai?

Saīsinājumi un skaidrojumi:

LAS – Latvijas Arhitektu savienība

LBS – Latvijas Būvzinieņu savienība

LSGŪTIS – Latvijas siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas inženieru savienība

Dzīves cikla novērtējums (*Life-Cycle assessment*) – objektīvs process, lai noteiktu ar produktu, procesu vai aktivitātēm saistītās ietekmi uz vidi, identificējot un kvantificējot izmantoto enerģiju un materiālus, kā arī vidē nonākušos atkritumus.

BREEAM-LV – Ilgtspējīgas būvniecības novērtēšanas instruments Latvijai, kas balstīts uz Lielbritānijā izveidoto BREEAM sistēmu - *Building research establishment’s environmental assessment method*

VKPAI – Valsts Kultūras Pieminekļu Aizsardzības inspekcija

EM – Ekonomikas ministrija

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

DIREKTĪVAS PROJEKTA 4. PANTS

Īss panta redakcijas kopsavilkums: sākot no 2014.gada 1.janvāra dalībvalstīm jānodrošina vismaz 3% publisko ēku renovācijas ik gadu, izvēloties nerenovēt ēkas, kam ir īpaša arhitektoniska vērtība, ja renovācija var nenovēršami izmainīt to raksturu vai izskatu. Panta mērķa sasniegšanai dalībvalstīm līdz 2014. gada 1.janvārim ir jā sagatavo renovējamo māju saraksts un ir tiesības izmantot citus līdzvērtīgus veidus, kā uzlabot publisko ēku energoefektivitāti.

1. Vai šī panta izpilde (norādītajā termiņā) ir reāla?

Panta ieviešana un izpilde noteiktajos termiņos ir reāla, bet pastāv faktori, kas apdraud veiksmīgu ieviešanu: nacionālā regulējuma un finansējums trūkums; vēl arvien nav noteikts konkrēts minimālās energoefektivitātes līmenis (direktīvas Nr. 2010/31/ES 4. pants).

2. Kādi ir potenciālie pozitīvie ieguvumi?

- zemāks primārās enerģijas patēriņš, samazināts enerģijas imports, labāka apgādes drošība, mazinās klimata pārmaiņas;
- paātrināta jaunu tehnoloģiju ieviešana, augoša konkurētspēja, jaunas darba vietas un nodokļi, pašvaldības un valsts ekonomiskā izaugsme;
- iespējas piesaistīt ES finansējumu;
- publiskā sektora piemērs progresīvas energoefektivitātes prakses ieviešanā;
- nekustamā īpašuma uzskaitē un sakārtošana publiskajā sektorā;
- konkrēti noteikumi publisko ēku renovēšanai,
- ēku enerģijas kopējo izmaksu ekonomija ilgtermiņā,
- vietējo būvmateriālu ražotāju kapacitātes celšana un eksportspēja;
- renovācijas rezultātā tiks uzlabots daļas padomju gados būvēto ēku vizuālais izskats.

3. Kādas ir potenciālās negatīvās sekas?

- trūkst kritēriju enerģijas patēriņa samazinājumu aprēķinam;
- grūtības ar izņēmumu un alternatīvu noteikšanu (1.a un 3.a punkts);
- tehniski nekvalitatīvi iepirkumi publiskajā sektorā nesasniedz plānotos rezultātus;
- importēto būvmateriālu īpatsvara pieaugums;
- trūkst kvalificētu būvniecības speciālistu ar izpratni par energoefektivitāti;
- direktīva balstīta tikai uz īpašuma tiesību principu ēkām, bet ne uz lietošanas mērķa principu; jāizskata lietderība veikt energoauditus un darbus visām publisko struktūru īpašumā esošajām ēkām.

4. Kas būtu jādara šī panta veiksmīgai ieviešanai:

- jānosaka LR minimālās energoefektivitātes prasības pēc direktīvas Nr. 2010/31/ES 4. panta;
- publisko ēku renovācija jāsaista ar Energoefektivitātes rīcības plānu un citiem dokumentiem;
- jāveicina speciālistu izglītošana, nodrošinot atbilstošu motivāciju un uzraudzību;
- jāveido plaša un pieejama normatīvo aktu un tehnisko standartu tulkojumu datu bāze;
- jāveicina apmācības profesionālās organizācijās (LAS, LBS, LSGŪTIS un citas);
- izvērtējot Latvijas fiskālās iespējas, jāparedz atruna par to, ka pārejas laikā ('n' gadi) Latvija renovē mazāka procenta (<3%) ēku skaitu, pēc tam paredzot direktīvā noteikto apjomu;
- jāizvērtē jautājumi par īpašuma tiesību un lietojuma tiesību atbilstību direktīvas būtībai – direktīvā jāierosina precizējumi par telpu lietošanas mērķi „publisko funkciju vai pienākumu izpildei”;
- jāņem vērā VKPAI rekomendācijas vēsturisko ēku energoefektivitātei;
- jāizstrādā rīcības plāns paredzot atbildes uz vismaz šādiem jautājumiem:
  - i. pēc kādiem principiem tiks izvērtētas publiskās ēkas, tās iekļaujot sarakstā noteiktā kārtībā (īpašumtiesības, prioritāra kārtība, vai ekonomiski izdevīgākais uzlabojums, kas sasniedz vislabākos rezultātus),

- ii. kas veiks uzskaiti (ekspertu ierosinājums – neatkarīgi eksperti),
- iii. kas veiks energoauditu un kādā kārtībā (Uzreiz visām ēkām sarakstā vai pa posmiem? Kā tiks noteiktas prioritātes – ēkas sliktākajā stāvokli, stratēģiski svarīgākās vai citas?),
- iv. potenciālie finansējuma avoti.

DIREKTĪVAS PROJEKTA 5. PANTS

Īss panta redakcijas kopsavilkums: *dalībvalstīm jānodrošina, ka valsts pārvaldes iestādes izmanto tikai tādus ražojumus, pakalpojumus un ēkas, kurām ir augsts energoefektivitātes koeficients, ņemot vērā izmaksu efektivitāti, finansiālās iespējas un tehnisko piemērotību, kā arī pietiekamu konkurenci, kā minēts III pielikumā.*

1. Vai šī panta izpilde (norādītajā termiņā) ir reāla?

Panta ieviešana un izpilde noteiktajos termiņos ir reāla, ja ir noteikti produktu grupu un nekustamā īpašuma ilgtspējas un dzīves cikla parametri, kā arī veidoti iepirkumu dokumentācijas paraugi.

Kādi ir potenciālie pozitīvie ieguvumi?

- būtiska enerģijas ekonomija;
- skaidri priekšnosacījumi tirgus dalībniekiem, veicinot augstākus standartus publiskajos iepirkumos un atbilstoša piedāvājuma attīstību;
- izslēgti neefektīvi pirkumi par zemām cenām, kuri ilgtermiņā nes ievērojamus zaudējumus, jo nekalpo paredzēto laiku;
- samazinātas dzīves cikla izmaksas par iepirtajiem pakalpojumiem, produktiem un ēkām;
- ieguvumi kvalitatīvām un ilgtspējīgām industrijām ar sertificētām precēm un pakalpojumiem; zaudējumi industrijās, kas strādā pēc principa „pārdod un bēdz”.

2. Kādas ir potenciālās negatīvās sekas?

- nav skaidri formulētu kritēriju par rentabilitāti, ekonomiskajām iespējām, tehnisko ilgtspēju un veselīgu konkurenci;
- direktīva neattiecas uz ēkām, kuras publiskās institūcijas nomā vai lieto uz citu līgumu pamata;
- nemainot iepirkuma kritērijus, kas paredz izvēlēties piegādātāju ar zemāko cenu, kurš nespēj izpildīt energoefektivitātes un ilgtspējas kritērijus, tiks sarežģīta publisko iepirkumu procedūra un var rasties pamats plašai tiesvedībai, apstrīdot konkursu rezultātus. Problēmas galvenokārt radīs nekompetence un slēptās intereses budžeta un tāmju izskatīšanā;
- īstermiņā panta ieviešana radīs pārejošas problēmas sakarā ar konkurences trūkumu atbilstošas kvalitātes projektēšanas un būvniecības jomā; vienlaikus iespējami gan nepamatoti sadārdzināti iepirkumi, gan nereāli iepirkumi par zemāko cenu;
- iepirkumos sākotnēji būs nepieciešami lielāki ieguldījumi, kas ilgtermiņā atmaksāsies;
- valsts pārvaldes budžetā nav sasaistes starp plānotām augstākām investīcijām ar zemākām ekspluatācijām izmaksām, jo iestāžu budžetā investīcijas un ekspluatācijas izmaksas tiek plānotas atsevišķi.

3. Kas būtu jādara šī panta veiksmīgai ieviešanai:

- jāpārskata valsts iepirkuma prasības un kritēriji, samērojot tos ar ilgtspēju un produkta dzīves cikla izmaksām pret ieguvumiem un enerģijas patēriņa ekonomiju;
- jāveido informatīvi semināri, iepirkumu paraugi (gatavi dokumenti izmantošanai), interneta vietnes ar precizējumiem un skaidrojumiem; jāinformē sabiedrība un jāveicina ražošana Latvijā;
- jānovērš nekompetence un slēptu interešu lobēšana;
- jānovērš zemākās cenas izmantošana, kas viennozīmīgi kavē un traucē energoefektivitātes mērķu

sasniegšanu. (jāizmanto dzīves cikla novērtējums, BREEAM-LV, regula ES/305/2011 un citi dokumenti);

- jāveicina speciālistu izglītība, lai attīstītu energoefektīvu būvniecību;
- jāprecizē kritēriji par rentabilitāti, ekonomiskajām iespējām, tehnisko ilgtspēju un veselīgu konkurenci; rekomendējami neatkarīga biroja pārraudzībā;
- jāpārskata būvniecības likums, nosakot kritērijus, kādiem ēkai ir pilnībā jāatbilst, kad tā tiek nodota ekspluatācijā;
- jāiekļauj atruna, ka šo pantu var neattiecināt uz kultūrvēsturiski nozīmīgām ēkām, objektiem un produktiem, līdzīgi kā tas ir atrunāts 4. panta 1a punktā, jo, lai ēka vai objekts nezaudētu savu kultūrvēsturisko vērtību, nereti jāpielieto produkti, kuriem nav augsts energoefektivitātes līmenis.

DIREKTĪVAS PROJEKTA 6. PANTS

Īss panta redakcijas kopsavilkums: *Dalībvalstīm jānodrošina, ka ikgadējam enerģijas ietaupījumam ir jābūt 1.5% no iepriekšējā gada pārdošanas apjomiem, un jānosaka, kāda apjoma ietaupījumus tās sagaida no katras iesaistītās puses primārā vai gala patēriņa izmantošanas ziņā. Dalībvalstīm jānodrošina, ka tirgū neveidojas situācija, kas traucētu attīstīties energoefektivitātes pakalpojumu piedāvājumu klāstam un traucētu veselīgas konkurences attīstību.*

1. Vai šī panta izpilde (norādītajā termiņā) ir reāla?

Panta izpilde norādītajos termiņos ir apgrūtināta. Enerģijas patēriņu katru gadu ietekmē daudzi korekcijas faktori (āra gaisa temperatūra, saulaino dienu skaits gadā, nokrišņi, iedzīvotāju skaita izmaiņas, u.c.). Šāda korekcija var sasniegt līdz 5%, kas ievērojami pārsniedz prasīto enerģijas patēriņa samazinājumu - 1,5%. Panta ieviešanai nepieciešams izstrādāt detalizētu aprēķinu metodiku.

2. Kādi ir potenciālie pozitīvie ieguvumi?

- ikgadējs enerģijas ietaupījums ne mazāks kā 1,5% no iepriekšējā gada pārdotās enerģijas apjoma;
- mehānismi un motivācija energoefektivitātes celšanai privātajā sektorā un māsaimniecībās;
- enerģijas servisa kompāniju attīstība Latvijā;
- labāka apgādes drošība, zemāks primārās enerģijas patēriņš, samazināts enerģijas imports, samazināts klimata pārmaiņas un paātrināta jauno tehnoloģiju ieviešana;
- valstiski apkopota informācija par ietaupīto enerģiju, atskaites pēc vienotas metodikas.

3. Kādas ir potenciālās negatīvās sekas?

- projektā paredzētais formulējums ļaus gūt labumu tikai enerģiju ģenerējošām valstīm, bet zaudēt enerģiju importējošās valstīm; jārada lokālā stimulu valsts sistēma;
- vienlaicīga un nesaskaņota visu tarifu pacelšana, kas gala lietotājiem uzliek pienākumu atdot neproporcionāli lielu daļu savu ienākumu, lai nodrošinātu šīs direktīvas mērķu sasniegšanu;
- ieviešot punktu 'burtiski', resursu ziņā tiks kavēti daudzi citi svarīgāki sektora jautājumu risinājumi;
- ja enerģijas samazinājuma uzskaites jāuzsāk 2013./2014.gadā, EM vēl nebūs sagatavota metodika;
- ja plānotais samazinājums attiecas vienīgi uz esošajiem patērētājiem, bet ne uz jauniem, tiks bremzēta ekonomikas attīstība un ierobežotas patērētāju iespējas izvēlēties enerģijas piegādātājus;
- netieši šis pants skar jautājumu par dabas gāzes tarifu struktūru, kur nekorekti gāzes lietotāji tiek dalīti grupās atkarībā no dabasgāzes patēriņa apjoma gadā, nevis pēc pieslēguma parametriem; proti, ja patēriņš ir tuvu augstākajai robežai, tad ir izdevīgi to pārsniegt, jo tad būs zemāks tarifs.

4. Kas būtu jādara šī panta veiksmīgai ieviešanai:

- jāizveido energoefektivitātes saistību shēma un jānodrošina tās akreditācijas process, kas ir caurspīdīgs visiem tirgus dalībniekiem, ar mērķi līdz minimumam samazināt sertifikācijas izmaksas;
- jārod saprātīgs motivācijas un atbalsta veids energoefektivitātes pasākumu īstenošanai (piem.,

- nodokļu atlaides), kā arī efektīva, bezkompromisu pasākumu kontrole;
- jāizstrādā energoefektivitātes aprēķina metodika pret bāzes scenāriju, ja netiktu veikti energoefektivitātes pasākumi;
- nepieciešama straujāka enerģijas servisa kompāniju attīstība Latvijā;
- jāizstrādā detalizēta aprēķinu metodika, kas nosaka panākto enerģijas patēriņa samazinājumu; tā jāattiecinā nevis uz absolūtiem, bet relatīviem rādītājiem - cilvēku skaitu vai IKP. Efekts no šo ietekmju izmaiņām ir lielāks nekā no ekonomijas pasākumiem;
- vai šī punkta ieviešanas atlikšana.

DIREKTĪVAS PROJEKTA 7. PANTS

Īss panta redakcijas kopsavilkums: *dalībvalstīm ir jāveicina izmaksu ziņā pieejama energoaudita attīstība; jāmotivē māsaimniecības veikt energoauditus un jāattīsta mācību programmas auditoru apmācībai.*

1. Vai šī panta izpilde (norādītajā termiņā) ir reāla?

Eksperti ir vienprātīgi, ka panta ieviešana ir reāla un iespējama, un ka pamati tās izpildei jau ir ieviesti.

2. Kādi ir potenciālie pozitīvie ieguvumi?

- valsts atbalstīta auditoru apmācība un pēcdiploma apmācība;
- sertificētu un neatkarīgu auditoru kopa;
- veicot uzņēmumu energoauditus tiks paaugstināta produktu ražošanas energoefektivitāte, kas samazinās kopējās produkta ražošanas izmaksas, Latvijas uzņēmumi kļūs starptautiski konkurētspējīgāki;
- energoefektivitātes pasākumi nevar tikt uztverti kā papildu slogs; pienācīgi kvalitatīvi veikti tie pozitīvi iespaido uzņēmējdarbību ilgtermiņā.

3. Kādas ir potenciālās negatīvās sekas?

- var rasties problēmas nosakot, vai auditors ir vai nav iesaistīts darbībā auditējamā objektā;
- audits kļūst par noteiktas regularitātes ienākumu audita veicējam nevis pilda savu pamatmērķi – sniegt rekomendācijas par nepieciešamajiem uzlabojumiem;
- formāli energoauditus - ja ēkas energoefektivitātes rādītāji ir labi, tad nav vajadzības pēc formālas auditēšanas; vai vajag atkārtotus auditus ik pa 5 gadiem, 10 gadiem vai pēc vajadzības? Ieteicams energoauditus atkārtot, ja uzņēmums ir veicis būtiskas izmaiņas savos ražošanas procesos vai enerģijas bilancē, pat ātrāk par 5 gadiem;
- nav skaidrs, kas vērtēs auditus, pēc kādiem kritērijiem un uz kāda pamata?
- energoauditorus koordinējošā EM ierobežoto cilvēku resursu dēļ nevar pienācīgi pildīt šādus ilgtermiņa projektus;
- Latvijas energoaudita pieredze krietni atpaliek no Eiropas līmeņa;
- formāli veikti vai neprofesionāli auditi nedos CO2 ietaupījumu, tā vietā radot tikai papildu izmaksas un uzņēmumu neapmierinātību.

4. Kas būtu jādara šī panta veiksmīgai ieviešanai:

- jānosaka/jāizveido par auditoru apmācību atbildīgā iestāde un jāpilnveido izglītības sistēma ar valsts atbalstu, kas ļautu sagatavot kvalitatīvus energoauditus un energoefektivitātes ekspertus, veidojot sadarbību ar LR akadēmisko bāzi, kā arī kaimiņvalstīm Igauniju un Lietuvu;
- jāizveido speciālistu sertifikācijas sistēma rūpniecības uzņēmumu audita veikšanai;
- jāpārskata būvnormatīvi un prasības ēku energoefektivitātei, lai tās pēc iespējas paaugstinātu un ietvertu modernākos pieejamos risinājumus;
- jāveido plaša normatīvo aktu un tehnisko standartu tulkojumu datu bāze, un jāveicina tās pieejamība;
- jāveicina auditoru un organizāciju sadarbība ar mērķi gūt reālus ietaupījumus; veidot darbinieku apmācību programmas.

DIREKTĪVAS PROJEKTA 13. PANTS

Īss panta redakcijas kopsavilkums: *dalībvalstīm jānodrošina, ka līdz 2014. gada 1.janvārim ir izveidotas sertifikācijas vai cita veida kvalifikācijas pārbaudi nodrošinošas shēmas energopakalpojumu, energoauditu un energoefektivitātes uzlabošanas pakalpojumiem. Par šīm shēmām jāpaziņo publiski un jāsadarbjas ar Komisiju, lai salīdzinātu to kvalitāti.*

1. Vai šī panta izpilde (norādītajā termiņā) ir reāla?

Eksperti ir vienprātis, ka panta ieviešana ir reāla un pantā ir paredzēts regulējums, kas šobrīd ir kritiski nepieciešams, lai veicinātu sistēmas sakārtošanu.

2. Kādi ir potenciālie pozitīvie ieguvumi?

- sakārtota normatīvā bāze un tā rezultātā būtiski uzlabota pasākumu un darbu kvalitāte;
- jauns augsti kvalificēts darbaspēks un darba metodes gan audita, gan energoefektivitātes pasākumu plānošanas, kā arī potenciāla eksportprece būvniecības īstenošanas jomā;
- sertificētu pakalpojumu sniedzēji nodrošinās pakalpojumu kvalitāti un atbildību par rezultātu.

3. Kādas ir potenciālās negatīvās sekas:

- ieviešana var būt ļoti riskanta, jo veidojot normatīvus šobrīd ir liela iespējamība tos sakropļot nekompetences un spēcīgā lobija rezultātā;
- divu gadu laikā šādu neatkarīgu sistēmu no pamatiem uzbūvēt ir praktiski neiespējami. Pieredze būtu smeļama no Centrāleiropas valstīm, bet nepieļaujot iepriekš pieļautas kļūdas – pārņemot normatīvu sagatavošanu no vienām valstīm, bet būvniecības tehnoloģijas - no citām valstīm, tādā veidā radot nesaderību un normu kolīzijas;
- Latvijā energoefektivitātes jautājumu regulēšana ir sadalīta starp EM, VARAM un reģionālajām enerģētikas aģentūrām, līdz ar to trūkst vienotas sistēmas, kas atbild par energoefektivitātes pasākumiem;
- panta izpilde ir reāla, ja Būvniecības likumā tiks iekļauti ekspluatācijas īpašību novērtēšanas kārtības kritēriji. Bez tiem likumā iztrūkst stingru prasību, lai ēka būtu ilgtspējīga, jo to var nodot ekspluatācijā, neizpildot prasības, kas nodrošina ēkas ilgtspēju;
- Būvniecības likumā jāiekļauj Regulas ES/305/2011 pieprasītās sekas.

4. Kas būtu jādara šī panta veiksmīgai ieviešanai:

- praksē jāievieš direktīvā paredzētā sadarbība starp ES dalībvalstīm un Komisiju, lai salīdzinātu un savstarpēji atzītu shēmas/sistēmas;
- vienota kompetences centra (iespējams akadēmiski bāzēta) izveide, kas regulētu ar energoauditu un ar to saistītu pakalpojumu sniegšanas kārtību un kontrolētu praktisko ieviešanu;
- EK vajadzētu izstrādāt vienotas vadlīnijas sistēmu izveidošanai, kā arī jāparedz neliels, bet pietiekams finansējums dalībvalstu sistēmu izveides atbalstam;
- uzskaitīto sertificējamo jomu saraksts Latvijā noteikti ir jāpapildina arī ar saistītajām nozarēm, proti, projektētājiem, būvniecības speciālistiem, ēku apsaimniekotājiem, jo tikai tas veicinās kvalitatīvus pakalpojumus visā ēkas dzīves ciklā;
- visas attiecīgās sistēmas būtu jāapvieno vienotā sistēmā un tās kontrolēšanai jānozīmē viena neatkarīga iestāde.